

A Haladás 3 éves jubileumi száma

1948. október 28.

EGY KÖNYVTÁROS EMLÉKE...

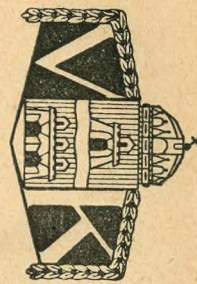
A 25 évig uralkodó praefaszista és kleriko-faszista irányok, még idejekorán észrevettük azt a veszélyt, amit a társadalmi viszonyok és jelenségek szabad vizsgálata, befolyásmentes mérlegelése uraimuknak jelentene, s a Klebelsberg és Hóman-féle „kulturpolitikusok” éppen ezért meg is tették mindent, hogy a szabad vizsgálódásnak még a lehetőségét is száműzzék az iskolákból és az egyetemekről. Ha Magyarországon valaki mégis valamilyen haladószellemű könyvhöz akart jutni, egyetlen lehetőség volt számára: a Szabó Ervin alapította Fővárosi Könyvtár. A Horthy-uralom ugyan már a kezdetkor megtett mindent, hogy ezeket a könyveket ebből a könyvtárból is kikeressze, a rendszer hívei azonban túlonatú bugrisak voltak ahhoz, hogy a pronomszírozatlan marxista könyveken kívül észrevegyék azt, ami ebben a könyvtárban még a haladást jelentette és szolgálta. Ez a körülmény hozta magával azután, hogy a könyvtár olvasótermei az ellenforradalom éveiben a haladó gondolat és azok munkás és polgári képviselőinek gózává lettek, s míg az Egyetem elitét minden progressziót, a változást váró és óhajló diákok innen hordták szét a könyveket, melyek elitelték professzoraik maradiságát.

És más vonásokon se tudták eltitkoltatni onnan a Szabó Ervin szellemét. A Fővárosi Könyvtárban találkozott először a könyvtárlálogató azzal a szellemmel, mely nem fölösleges akadékoskodót látott benne, aki a könyvtárost „tudományos munkájában” zavarta, hanem segítőtársként állt melléje és úgy várta, mint bolton a vevőjét. Itt volt először könnyen és jól kezelhető katalógus-rendszer — azóta sincs jobb —, és ez volt az első könyvtár Magyarországon, amely hatalmas összegű betétek befizetése nélkül is adott ki könyvet, elég volt, ha a kölcsönző, vagy kezeze főberletli lakással rendelkezett. És büszkének lehetünk rá, hogy ennek dacára a tapasztalatok nem is voltak olyan rosszak. Az emberek többsége olvasni és nem lopni járt a könyvtárba. A Szabó Ervin által nevelt könyvtáros nemzedék szerette a könyvet, a könyvolvasó embereket s szakmunkájával a könyvtára észrevétel nélkül is azt a szellemet szolgálta az ellenforradalom korában, amely ezt a sötét rendszert végül is elpusztította.

Szabó Ervintől, a könyvtáralapítóról beszélgettünk Kóhalmi Bélával, a Fővárosi Könyvtár igazgatójával, aki 1909-től dolgozott Szabó Ervin mellett:

— Szabó Ervin életének érdekessége — kezdj Kóhalmi Béla —, hogy párhuzamosan haladt a szocialista mozgalomban való munkája egy rendkívül intenzív és befejezett munkában is igen gazdag bibliográfiai és könyvtári munkával. Könyvtárosi munkáját, mikor mint egyéni hallgató Bécsből hazakerült, a képviselőház könyvtárában kezdte, ahol néhány hónapig gyakornokoskodott és ezután bízták meg a Budapesti Kereskedelmi és Iparkamara könyvtárának rendezésével és megszervezésével. Ezt a teljesen elhanyagolt könyvtárat 2 év alatt tökéletesen újjászervezte, felfrissítette és az akkori igények szerint, modern közgazdasági könyvtárnak rendezte. El is készített nek

a könyvtárnak terjedelmes katalógusát megzégeyintve a nagy könyvtárak könyvtárosait és bibliografusait. Erről a katalógusról külföldi szakemberek írták meg, hogy „mint könyvtári segédkönyv, külön vezető a társadalmi tudományok kutatói számára”. Kamarai könyvtárosságának ideje alatt kapta meg éppen az előbb említett katalógus alapján a brüsszeli nemzetközi bibliográfiai társulat megbízását egy nemzetközi közgazdasági bibliográfiának összeállítására. El is végezte Mandelló Gyula műgyógyász tanárral: *Bibliographia Economica Universalis* címen. Ezzel a munkájával teremtette meg nemzetközi hírnevét és szerzett különösebb elismeréseket. Ilyen mult után került 1904-ben a Fővárosi Könyvtárhoz, amely akkor csak a Statisztikai Hivatal függeléke volt és itt hírlapi cíkkeivel formálta ki azt a könyvtári közvéleményt, amely lehetővé tette azt, hogy terveinek legalább egy részét megvalósíthassa. 1906-ban *Bárczy* István lett a polgármester, akinek két belső munkatársa, *Harrer* Ferenc és *Widner* Ödön, — mind a kettő neves szociálpolitikusok és szociológusok — Szabó Ervin belső barátai voltak. Szabó Ervin kezdeményezésére el tudták fogadtatni a főváros közgyűlésével egy építendő nagy nyilvános könyvtár eszmei tervét és megbízták Szabó Ervint a terv részletes kidolgozásával. A fővárosi nagy polgárság és a szűklátókörű kispolgárok közgyűlésének azonban nem volt sürgős ennek a feladatnak a megvalósítása, hűbába ostromolta Szabó újabb és újabb előterjesztésekkel a főváros vezetőit, évek teltek el, amíg az új nagy könyvtár és közművelődési palota tervpályázata alapján hozzáfoghatott a terv részletes kidolgozásához. *Harrer* Ferencel, a tervpályázaton első díjat nyert *Lajta* Bélával és *Málnai* Bélával hónapokon keresztül — a munkára Szabó Ervinnek csak az éjszakai jutottak — dolgoztak a Tisza Kálmán-terre tervezett hatalmas közművelődési palota tervén. Az építés megkezdésének elhatározására 1913-ban a nyár előtti utolsó közgyűlések egyikét tüzték ki, s ezen a közgyűlésen *Vázsonyi* Vilmos felszólalására, aki azt mondta: „A szociológusoknak nem csinálunk szabad iskolát”, a közgyűlés elvetelte a tervet. Az újrafelvételre az első világháborút megelőző nemzetközi feszültség légkörében azután már gondolni sem lehetett. A főváros urai feladtak ugyan a tervet, de Szabó Ervin és barátai nem. Elhatározták, hogy minden lehető segítséget és eszközt megadnak a Fővárosi Könyvtárnak, hogy felkészüljön az elgáncsolt feladat megoldására, egy későbbi időpontban. A kis Fővárosi Könyvtárnak lehetővé tették, hogy nagyobb helyiségbe költözzön át, hogy katalógus-rendszerét átépíthesse, hogy könyvanyagát gyors tempóban felfrissíthesse, hogy könyvtári tanfolyam létesítésével fiatal, képzett könyvtáros gárdát nevelhessen, s így egy későbbi időpontban készen állhasson a nagy megvalósítandó könyvtári hálózat számára. Szabó Ervin munkáját hatalmas energiával végezte és munkatársai között nagy fegyelmet tartott. Ezt a fegyelmet azonban kitartólag szuggesztívásával és meggyőzővel

Közp. nyomt. XX. cs. 23. sz.

Budapestre vonatkozó újságcikkek			
Oszályozás			
027.42			
11948			
Szerző: <i>Ala Ervin</i>			
Cím: <i>Egy könyvtáros emléke</i>			
Forrás: <i>Haladás</i>			
(Hely)	(Idő)	(Köt. v. füzet)	(Oldal)
	1948 X/28.		
Szekesvárosi házinyomda 1926 — 8891			

5114

Minden szerda eseménye a SZINHÁZ ÉS MOZI

megjelenése

E HÉTEN:

Intelmek egy kezdő kritikushoz
Az új közönség

Képesriport a holnap színészeiről
Társzínháznyitás Baranyában

A Nemzeti Bukarestben

Magyar írók a szovjet filmről
Barátaink Amerikában

Beszámolók, kritikák, képriportok

szombat este nének

erte el. Mindig pontosan érkezett a
vatalába, s ha valaki még nem volt a
helyén, kis cédulát tett asztalára a
következő felirással: „Üdvözli Szabó
Ervin“. Ez a módszer mindennél
többet ért.

Amikor elgáncsolták a nagy könyv-
tár megépítésének tervét, Szabó Ervin
felvetette a gyári és üzemi könyvtá-
rak megszervezésének gondolatát, és
ez oldalról próbálta feltámasztani és
megmozgatni a könyvtári közvéle-
ményt. Ezek azonban már háborús
kezdeményezések voltak, amelyek bele-
fulladtak a végveszedelem felé me-
netelő monarchia háborús problémái-
ba, — fejezi be Köhalmi Béla.

Szabó Ervin érdemei tudományos
téren is igen jelentősek voltak, de ha
mást nem is csinált volna, csak ezt a
könyvtárat alapítja meg, már akkor is
a magyar kultúrpolitika legnagyobbjai
közé kellene sorolni.

Aba Iván